

فقه و تفسیر از زمان امام باقر(ع) آغاز شد

حجت الاسلام محمد نقدی گفت: امام باقر (ع) در زمان خودشان جنبشی علمی به وجود آوردند.

حجت الاسلام محمد نقدی گفت: امام باقر (ع) در زمان خودشان جنبشی علمی به وجود آوردند. در عصر ایشان بود که شیعه توانست فرهنگ خود را در زمینه فقه و تفسیر آغاز و در زمان امام صادق به کمال برساند.

حجت الاسلام محمد نقدی به مناسبت شهادت امام باقر (ع) در گفتگو با خبرنگار مهر گفت: ابو جعفر محمد بن علی الباقر (ع) مشهور به امام محمد باقر و باقرالعلوم پنجمین امام شیعیان بعد از پدرش امام سجاد است. کنیه ایشان ابو جعفر و لقب شأن باقرالعلوم یعنی شکافنده دانش هاست. امام محمد باقر در سوم صفر و یا اول رجب سال ۵۷ هجری در مدینه به دنیا آمد. مادرش فاطمه (س) دختر امام حسن مجتبی (ع) است. امام محمد باقر اولین امامی است که از نسل هر دو فرزندان امیر المؤمنین (ع) و حضرت فاطمه یعنی امام حسن و امام حسین متولد شده است.

مدیر مؤسسه ترجمان وحی افزود: امام محمد باقر (ع) همزمان با واقعه جانسوز کربلا در سال ۶۱ هجری در سن ۴ سالگی همراه با پدر و در کنار جد عزیزش حضرت سیدالشهداء (ع) در کربلا حضور داشته است. آن حضرت در زمان شهادت پدر بزرگوارشان امام سجاد (ع)، در سال ۹۴ هجری ۳۶ سال سن داشت که امامت شیعیان را عهده دار شد. مدت امامت امام باقر تا زمان شهادت شان ۱۹ سال و دو ماه به طول انجامید. بر اساس منابع تاریخی امام محمد باقر(ع) سه همسر و هفت فرزند داشته است؛ پنج پسر و دو دختر به نام های جعفر بن محمد، علی بن محمد، ابراهیم بن محمد، عبیدالله بن محمد، عبدالله بن محمد و زینب.

وی ادامه داد: امام باقر (ع) در زمان خودشان جنبشی علمی به وجود آوردند که در دوره امامت فرزندش امام جعفر صادق (ع) به اوج خود رسید. ایشان در علم، زهد، عظمت و فضیلت سرآمد بنی هاشم بود. روایات و احادیث ایشان در زمینه علم دینی، آثار و سنت نبوی، علوم قرآن و حدیث و سیره و فنون اخلاق و آداب به حدی است که تا آن روز از هیچ یک از فرزندان امام حسن و امام حسین علیهم السلام به جا نمانده است. در عصر آن امام همام بود که شیعه توانست فرهنگ خود را در زمینه فقه و تفسیر آغاز و در زمان امام صادق(ع) به کمال برساند.

محمد نقدی اضافه کرد: روایانی چون محمد بن مسلم سی هزار حدیث و جابر جعفی هفتاد هزار حدیث از امام محمد باقر نقل کرده اند. شهرت امام محمد باقر(ع) نه تنها در حجاز بلکه در عراق و خراسان فراگیر بود. سال های ۹۴ تا ۱۱۴ زمان اوج گیری و پیدایش مسلک های فقهی، حدیثی و تفسیری بود. در این دوران گروه هایی چون خوارج، کیسانیه، مرجئه و غالیان در ترویج عقاید خود تلاش می کردند. پیامبر اکرم در ضمن روایات زیادی به امامت امام محمد باقر اشاره کرده اند. از مهم ترین آنها روایت جابر بن عبدالله انصاری است.

وی سپس گفت: محمد بن مسلم می گوید در کنار جابر نشسته بودم که امام سجاد همراه با فرزندشان محمد وارد شدند. امام سجاد به پسر بزرگوارشان دستور داد که جابر را که در آن زمان پیرمرد و نابینا بود احترام کند. وقتی این کودک پیشانی جابر را به عنوان احترام بوسید، جابر پرسید این کودک کیست؟ امام سجاد(ع) فرمودند: پسر من محمد است. جابر محمد را در آغوش گرفت و گفت: ای محمد، رسول خدا به تو سلام رساند. حاضران از جابر توضیح خواستند. جابر گفت: روزی در خدمت رسول خدا بودم که فرمود: ای جابر تو آن قدر زنده می مانی که حتی فرزندم محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب را که در تورات نامش باقر است می بینی. وقتی تو او را دیدی سلام مرا به او برسان.

محمد نقدی در ادامه اظهار داشت: شیخ طوسی شمار اصحاب و شاگردان امام باقر (ع) را که از او نقل حدیث کرده اند ۴۶۲ مرد و دو زن دانسته است. از جمله شاگردان و اصحاب آن حضرت زرارة بن اعین، معروف بن خربوذمکی، ابوبصیر اسدی، فضیل بن سیار، محمد بن مسلم، ابوحمزه ثمالی و بُرید بن معاویه عجلای از فقیه ترین فقیهان صدر اسلام و از اصحاب و یاران خاص امام باقر و امام صادق بوده اند.

وی خاطرنشان کرد: ابن هجر هیثمی از علمای اهل سنت می نویسد: امام باقر به اندازه ای گنج های پنهان علوم، حقایق احکام و حکمت ها و لطایف را آشکار نموده که جز بر عناصر بی بصیرت یا بد نیت پوشیده نیست و از همین

روست که او را باقرالعلوم یعنی شکافنده دانش ها و جامع آن و برپا کننده پرچم دانش خوانده اند. او عمرش را در اطاعت خدا گذراند و در مقام خدانشناسی به حدی رسیده بود که زبان گویندگان در وصف آن ناتوان است. عبدالله بن عطا نیز که از دانشمندان هم عصر امام باقر بود می گوید: علما را در محضر هیچ کس کوچک تر از آنان در محضر امام باقر ندیدم. ذهبی از رجالیان معروف اهل سنت می نویسد: امام باقر از کسانی است که بین علم و عمل و آقایی و شرف و وثاقت و منانت جمع کرده و برای خلافت اهلیت داشت.

محمد نقدی سپس عنوان کرد: امام محمد باقر و پس از وی امام جعفر صادق (ع) از موقعیت مساعد روزگار سیاسی برای نشر تعالیم اصیل اسلامی و معارف حقه بهره بردند و دانشگاه تشیع و علوم اسلامی را پایه ریزی کردند. زیرا این امامان بزرگوار و شاگردان شان وارثان و نگهبانان حقیقی تعلیمات پیامبر بودند. سیرت و صورت این امامان بسیار ستوده بود. پیوسته لباس نو و تمیز می پوشیدند و در کمال وقار و شکوه حرکت می کردند. از حضرت سوال می کردند که جد شما لباس کهنه و کم ارزشی می پوشیدند شما چرا لباس فاخر بر تن می کنید؟ ایشان پاسخ می دادند: اقتضای تقوای جدم و حکومت داری آن روز که محرومان و فقرا و تهیدستان زیاد بودند چنان بود.

وی افزود: احادیث و روایات زیادی از امام محمد باقر (ع) به جای مانده که با توجه به شرایط امروز جامعه، دو حدیث کوتاه را که عمل کردن به آن ها می تواند بسیاری از مشکلات را برطرف کند نقل می کنم. امام محمد باقر فرمودند: «الکمال کل الکمال: التفقه فی الدین، و الصبر علی النائبة و تقدیر المعیشه». کمال حقیقی انسان عبارت است از فهم در دین (دین شناسی)، صبر و شکیبایی در برابر پیش آمدهای ناگوار و اندازه نگه داشتن و میانه روی در زندگی. در این حدیث کوتاه به سه عنصر اساسی برای رشد و ترقی و کمال انسان اشاره شده است.

محمد نقدی یادآور شد: اولین عنصر فهم دین و آشنایی با معارف دینی است که وظیفه هر مسلمانی است. دومین عنصر شکیبایی و بردباری در برابر مشکلات است که همواره زندگی ها را تهدید می کند و پرهیز از شتاب و عجله و بی تابی در برابر سختی هاست. سومین عنصر مسئله اقتصاد و میانه روی و دوراندیشی در معیشت است. امروزه زیاده خواهی ها و تجملات و بی اندازه خرج کردن و دقیق نبودن در برابر هزینه ها، مشکلات فراوانی را برای همه به وجود آورده است.

وی همچنین گفت: در روایتی دیگر می فرمایند: «المسلم من سلم المسلمون من یده و لسانه». مسلمان کسی است که مسلمانان از دست و زبان او آسوده باشند. در حدیث دوم به دو نکته اساسی که امروز مهم ترین دغدغه همه جوامع به خصوص جامعه اسلامی است اشاره شده است. شاید مهم ترین آسیبی که امروز امنیت روانی جامعه ما را تهدید می کند برخوردهای تند است که هم در فضای مجازی نسبت به یکدیگر داریم و هم اختلافاتی است که در اثر عدم درک صحیح دین و مذهب برای هم به وجود می آوریم و چقدر زیبا امام علیه السلام ما را راهنمایی کرده که مسلمان کسی است که دیگران از دست و زبان او در امان باشند. تلاش کنیم هر حرفی را به زبان نیاوریم و هر مطلبی را به مجرد شنیدن و یا دیدن، بدون تحقیق و درک واقعیت آن برای دیگران نقل نکنیم و یا در فضای مجازی ارسال نکنیم.

محمد نقدی در ادامه عنوان کرد: امام باقر با پنج تن از خلفای اموی معاصر بود؛ ولید بن عبدالملک، از سال ۸۶ تا ۹۶ قمری. سلیمان بن عبدالملک، از سال ۹۶ تا ۹۹. عمر بن عبدالعزیز، از سال ۹۹ تا ۱۰۱. یزید بن عبدالملک، از سال ۱۰۱ تا ۱۰۵. هشام بن عبدالملک، از سال ۱۰۵ تا ۱۲۵. این خلفا به استثنای عمر بن عبدالعزیز که شخصی نسبتاً دادگر و نسبت به خاندان پیامبر (ص) علاقه مند بود، همگی در ستمگری و استبداد و خودکامگی دست کمی از نیاکان خود نداشتند و مخصوصاً نسبت به پیشوای پنجم همواره ستمگری می کردند. بررسی زندگی امام باقر نشان می دهد که روزگار خلافت هشام از نظر سیاسی، سخت ترین و پرمسئله ترین دوره برای آن حضرت به شمار می رفته زیرا در دوره خلفای پیشین، آن امام از مدینه به سایر شهرها جلب و احضار نشد.

وی اضافه کرد: استمرار خلافت هشام از جمله عوامل مهمی است که در بررسی علل تنگناهای سیاسی – اجتماعی این دوره باید مورد توجه قرار گیرد، زیرا حکومت ها اصولاً در آغاز، مسلط بر همه امور نیستند ولی رفته رفته بر سلطه و نفوذ و نظارت آنان افزوده می شود. تاریخ نشان می دهد که دوره خلافت هشام از نظر استمرار کم سابقه بوده است. زیرا خلفای قبل از او حکومت های دو یا سه ساله داشته اند. استمرار پادشاهی هشام نه تنها بر امام باقر و اهل بیت، بلکه برای مجموعه شیعیان نیز سختی ها و تنگناهای اجتماعی پدید آورد.

محمد نقدی ادامه داد: هشام بن عبدالملک فردی بخیل، خشن، حسود، ستمگر و بی رحم بود و از آنجا که حضرت باقر علیه السلام از موقعیت اجتماعی خوبی برخوردار بود، هشام از این وجهه امام ناخشنود و بیم ناک بود و سعی در بدنام کردن امام باقر داشت. او دستور آمدن امام به شام را صادر کرد و وقتی امام به شام رسید سه روز اجازه ملاقات به امام

نداد و بعد از سه روز مناظراتی با علمای ادیان ترتیب داد که چهره خلافت بنی امیه در نزد همگان بدتر شد و بر محبوبیت امام نیز افزوده شد. سرانجام هشام نقشه شوم خود را اجرا کرد و به وسیله ابراهیم بن ولید بن عبدالملک بن مروان، امام علیه السلام را با زهر به شهادت رساند.

وی در پایان گفت: شهادت امام محمد باقر در دوران خلافت هشام بن عبدالملک رخ داده است. چرا که هشام از سال ۱۰۵ تا ۱۲۵ قمری خلیفه بود و مورخان شهادت امام را در سال ۱۱۴ تا ۱۱۸ ذکر کرده اند. ایشان در سن ۵۷ سالگی و در هفتم ذیحجه سال ۱۱۴ هجری با مسمومیت به شهادت رسیدند. امام محمد باقر وصیت کرده بودند در لباسی که در آن نماز می خواندند دفن شوند. ایشان در قبرستان بقیع کنار مرقد پدرشان امام سجاد و عموی پدرشان امام حسن علیهما السلام به خاک سپرده شدند.